

ПСИХОМЕТРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СКАЛА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ АСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ

Пламен Миразчийски*

В последните месеци обществото ни стана свидетел на цяла поредица от асоциални постъпки, а дори и тежки престъпления, извършени от малолетни лица. За асоциалното поведение е характерно, че постепенно се формира като стереотип в поведението, а това увеличава опасността постепенно да премине в по-тежки форми – антисоциално, девиантно, а след това и делинквентно, особено при липса на обществена ангажираност. В последните години освен в социалната работа в затворите оценката на риска намира приложение и при прогнозиране на поведенческите отклонения при малолетни и непълнолетни. Целта на настоящата статия е да представи създаването и анализа на инструмент за оценка на риска от асоциално поведение при ученици в края на НУВ (4-ти клас), който е част от по-голямо изследване. Описани са концепцията на настоящото изследване, методиката и получените резултати. Макар инструментът да е в начален стадий на разработване, той се отличава с висока надеждност и данните са обещаващи по отношение на критериалната му валидност, което би позволило успешното му използване в практиката на социалните работници и педагогическите съветници в училище.

В последните месеци обществото ни стана свидетел на цяла поредица от асоциални постъпки, а дори и тежки престъпления, извършени от малолетни лица. Целта на тази статия е да представи създаването и анализа на инструмент за оценка на риска от асоциално поведение при

* Пламен Миразчийски — редовен докторант по „Социална педагогика“ към ФНПП, СУ „Св. Климент Охридски“.

Адрес за контакти: plamen.mirazchiyski@gmail.com

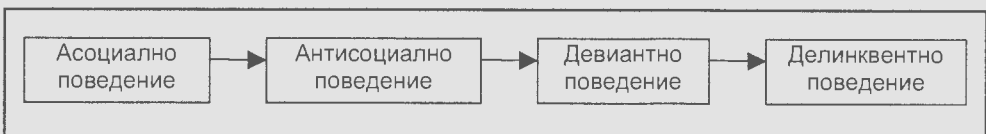
ученици в края на НУВ (4-ти клас), който е част от по-голямо изследване, проведено сред подрастващите. Описани са концепцията на настоящото изследване, методиката и получените резултати.

Теоретични предпоставки

Съществуват различни определения на асоциалното (не-социалното) поведение, проявяващо се като: отчуждение, оттегляне от културните и социалните взаимоотношения (Canadian Mental Health...); обща нагласа за разрешаване на проблеми по начин, незачитащ правилата и нормите на обществото (Listwan, 2001); нежелание или неспособност за подчинение на нормите и стандартите за социално поведение (Rhymezone Online Dictionary). Макар и доста общи, посочените определения се обединяват около несъобразяване, дори отклоняване от социалните норми, считано за неприемливо, дори опасно за обществото и за самите лица с отклонения.

При много деца асоциалното поведение се наблюдава още в предучилищна и в начална училищна възраст. Често то се усилва в течение на цялото детство и достига своя връх в късната юношеска и началото на зрялата възраст (Appalachia Educational Laboratory, 1996). Много от проявите на малолетните и непълнолетните нямат достатъчно голяма тежест за сериозни санкции от обществото, но между различните социални отклонения съществува връзка с определена посока: асоциалните прояви все още не са антисоциални, девиантни или делинквентни, поради липсата на осъзната потребност. Но тъй като девиациите постепенно се формират като стереотип в поведението (Борисова, 2001), „пътят“ към по-сериозни отклонения е кратък (Фигура 1), особено при липса на обществена ангажираност. По тази причина ранното идентифициране и начало на социално-педагогически взаимодействия с деца в риск от асоциални прояви и поведение е от изключително значение, ако не за предотвратяването им, то поне за тяхното смекчаване.

От написаното дотук може да се заключи, че **асоциалното поведение** представлява *отклоняване от общоприетите начини и средства за постигане на целите, влизайки в конфликт с интересите, ценностите и нормите на обществото, изолация и отчуждение от обществения живот, утвърждаващи се като поведенчески стереотип вследствие на личностна и социална дезорганизация.*

Фиг. 1. Връзка между отделните понятия, свързани с поведенческите отклонения